

Vergaderjaar 2021–2022

36 100 XIII

**Jaarverslag en slotwet Ministerie van
Economische Zaken en Klimaat 2021**

36 100 XIX

**Jaarverslag en Slotwet van het Nationaal
Groefonds 2021**

Nr. 10

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 25 augustus 2022

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat voorgelegd over het Jaarverslag Ministerie van Economische Zaken en Klimaat 2021 (Kamerstuk 36 100 XIII, nr. 1), het Jaarverslag Nationaal Groefonds 2021 (Kamerstuk 36 100 XIX, nr. 1).

De vragen en opmerkingen zijn op 16 juni 2022 aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat voorgelegd. Bij brief van 24 augustus 2022 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
A. Mulder

De griffier van de commissie,
Nava

Vragen en antwoorden

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de stukken die geagendeerd staan voor het schriftelijk overleg over het Jaarverslag Ministerie van Economische Zaken en Klimaat 2021 en het Jaarverslag Nationaal Groeifonds 2021. De leden van de VVD-fractie hebben hierover nog een aantal vragen en opmerkingen.

1

De leden van de VVD-fractie lezen dat Nederland momenteel participeert in drie Important Projects of Common European Interest (IPCEIs). Kan de Minister ook aangeven welke voornemens er bestaan om deel te nemen aan andere reeds bestaande of nog op te zetten IPCEIs?

Antwoord

Het kabinet is, in selecte gevallen, voorstander van het IPCEI instrument omdat zij een belangrijke bijdrage kan leveren aan het bereiken van strategische doelen van de Europese Unie, vooral gezien de positieve spillover effecten en de private investeringen die het aantrekt (Kamerstuk 22 112, nr. 3134). Het kabinet wil daarbij dat IPCEIs gebaseerd zijn op een langetermijnstrategie en een gedegen analyse naar aanwezige grote markt- en systeemfalens (Kamerstuk 22 112, nr. 3277). Wanneer nieuwe IPCEI initiatieven zich aandienen vraagt het kabinet aan de Europese Commissie hoe deze initiatieven passen binnen de strategische doelen van de Europese Unie en zal het kabinet ook in Nederland een analyse uitvoeren of Nederlandse deelname wenselijk is. Hiervoor zal in de aankomende industriebrief een afwegingskader opgenomen worden dat helpt bij het bepalen voor welke IPCEI dit het geval is.

Nederlandse deelname hangt er van af of overheidsingrijpen wenselijk is, alternatieve instrumenten de publieke belangen onvoldoende borgen, IPCEI het meest doelmatige instrument is, de kosten-batenanalyse gunstig uitvalt en derhalve het belang voor Nederland om bij dit Europese initiatief aan te sluiten groot genoeg is en of er budget is.

Op dit moment neemt Nederland deel aan drie IPCEI's, namelijk Waterstof (H2), Cloudinfrastructuur en Services (CIS), en Micro-elektronica 2 (ME2). Hiervoor is in de augustusbesluitvorming van 2021 € 335 mln geserveerd: H2 € 35 mln, CIS € 70 mln, ME2 € 230 mln.

Tevens heeft het kabinet in het voorjaar interessepeiling gehouden om mogelijke Nederlandse deelname aan een potentiële IPCEI Health te inventariseren. Hiervoor wordt er op dit moment verkend of het kabinet verder wil deelnemen in deze IPCEI.

Op het gebied van zonnepanelen productie is op 20 mei een IPCEI initiatief gestart waarbij Litouwen, Luxemburg, Oostenrijk, Polen en Spanje hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn. Spanje heeft zich aangemeld als trekker van dit IPCEI initiatief. Zoals vermeld in beantwoording van schriftelijke vragen van de VVD (Kamerstuk 21 501-30, nr. 559), gaat het kabinet zich de komende periode beraden of het deel wil nemen aan een potentiële IPCEI Zonnepanelen.

Eerder is een IPCEI Batterijen gevormd. Een interessepeiling en een onderzoeksrapport van TNO, waaruit bleek dat Nederland geen positie heeft in de grootschalige productie van batterijen, heeft Nederland doen besluiten om niet deel te nemen in deze IPCEI voor batterijen (Kamerstuk 31 209, nr. 223).

2

De leden van de VVD-fractie merken op dat de Minister aangeeft dat uit de evaluatie van het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid (MTIB) blijkt dat deze aanpak een stimulans vormt voor publiek-private samenwerking, en dat het sturend werkt op de inzet van de innovatie-instrumenten en innovatiebudgetten. Is daarnaast ook gekeken naar de effectiviteit van het MTIB voor wat betreft het behalen van de doelstelling: het verbeteren van het verdienvermogen van Nederland en de aanpak van maatschappelijke uitdagingen? Zo ja, wat is daarvan de uitkomst. Zo nee, waarom niet?

Antwoord

In 2021 heeft EZK via een enquête een inventarisatie uitgevoerd onder alle partners in het Kennis en Innovatie Convenant (KIC) om na te gaan of de afspraken uit dit convenant nog voldoen en de ervaringen vanuit de eigen organisatie met het werken met het KIC, de ervaringen met missies, de Publiek-private samenwerking (PPS) spelregels en de governance en de opbrengsten van de aanpak tot nu toe. Hier was dus geen sprake van een formele (externe) beleidsevaluatie van het MTIB. Deze evaluatie vindt plaats in 2024, waarbij onder meer zal worden gekeken naar de effectiviteit van het gevoerde beleid.

3

De Minister geeft aan dat het MTIB is geëvalueerd en dat het beleid positief wordt ontvangen. Kan de Minister benoemen of er enige verbeterpunten uit deze evaluatie zijn gekomen en zo ja, wat deze verbeterpunten zijn?

Antwoord

Bij deze tussentijdse inventarisatie (het betreft geen formele evaluatie) onder deelnemende KIC-partners in voorjaar 2021 is ook gevraagd naar verbeterpunten. De reacties zijn gebundeld in drie categorieën waarop het beleid verbeterd kan worden:

- Vereenvoudigen van de organisatie: van belang is het verminderen van de complexiteit van de governance. De overlegstructuur moet eenvoudiger en de rol en verantwoordelijkheden van de verschillende teams en overleggenia verduidelijkt. Daarnaast zou de focus van de overleggen moeten verschuiven van processen naar de inhoud van beoogde nieuwe kennis en innovatie.
- Verdiepen van de samenwerking: meer afstemming is nodig tussen instrumenten van de vele partners om een portfolio op te bouwen van samenhangende projecten. Het samenwerken over Kennis en Innovatieagenda's (KIA's) en Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI's) heen aan gemeenschappelijke onderwerpen en op horizontale thema's (zoals internationalisering) kan versterkt worden. De huidige verschillen in hoe de PPS-toeslagregeling wordt uitgevoerd door verschillende TKI's helpen daar niet bij.
- Verbreiden van de scope: betere aansluiting met andere innovatieprogramma's is gewenst (bijv. de NWA, het Nationaal Groeifonds en de Europese onderzoeksagenda's). KIA's zijn voornamelijk gericht op technologieontwikkeling, meer aandacht is gewenst op maatschappelijke adaptatie en acceptatie, human capital en andere randvoorwaarden die nodig zijn voor innovatie. Ook de openheid van het KIC voor buitenstaanders kan versterkt worden. Daarbij ook de suggestie om private financiers en maatschappelijke organisaties (meer) te betrekken.

Deze verbeterpunten worden meegenomen in de doorontwikkeling van het beleid, waarover najaar 2022 gerapporteerd zal worden in de Kamerbrief over innovatie.

4

De leden van de VVD-fractie zijn verheugd te lezen dat er ruim 20.000 bedrijven gebruik hebben gemaakt van de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO). Kan de Minister aangeven naar welk soort innovaties het geld van de WBSO is gegaan?

Antwoord

De WBSO is een generieke regeling en is daarom beschikbaar voor innovatieve bedrijven in alle sectoren. RVO rapporteert elk jaar in «Focus op research and development» over het gebruik van de WBSO, opgedeeld naar sectoren, technologiegebieden en regio's. De laatste versie van «Focus op research en development, de WBSO in 2020» werd door de toenmalige MEZK op 9 juni 2021 naar uw Kamer gezonden (Kamerstuk 32 637, nr. 454).

5

Kan de Minister daarnaast aangeven wat de mogelijke (economische) effecten zijn van het gebruikmaken van deze regeling?

Antwoord

In de meest recente evaluatie van de WBSO (Evaluatie WBSO 2011–2017 door Dialogic) is hier onderzoek naar gedaan. Uit deze evaluatie komt naar voren dat elke euro WBSO leidt tot 0,9 euro *extra* Speur en Ontwikkelingsuitgaven (R&D) door bedrijven in de toekomst (*Bang for the Buck*). In de volgende evaluatie van de WBSO (in 2024) zal ik hier weer onderzoek naar laten doen. De WBSO richt zich op R&D-activiteiten die een oplossing bieden voor een technisch knelpunt waar bedrijven tegenaan lopen bij innovaties. Achtergrond van de WBSO is tevens dat de uitkomsten van deze R&D vaak breder toepasbaar zijn, waardoor de kosten wèl, maar de voordelen niet slechts bij de onderneming neerslaan die de innovatie bedenkt en ontwikkelt (*spillover-effect*).

6

In de beantwoording van de feitelijke vragen lezen de leden van de VVD-fractie hoeveel geld is uitgegeven aan startups via verschillende fondsen, echter InvestNL is hier niet in meegenomen. Kan de Minister aangeven hoeveel middelen zijn geïnvesteerd door InvestNL en naar welke projecten deze middelen zijn gegaan?

Antwoord

In 2021 is € 216 mln door Invest-NL gecommiteerd aan financieringen. Samen met de gecommiteerde investeringen uit 2020 komt het totaal gecommiteerde volume ultimo 2021 uit op € 457 mln. Voor de specifieke projecten verwijs ik u naar pagina 4 van de Voortgangsrapportage van Invest-NL die ik onlangs naar uw Kamer heb verstuurd (Kamerstuk 35 123, nr. 39).

7

De leden van de VVD-fractie lezen in antwoord op de feitelijke vragen 6 en 7 over het Jaarverslag van het ministerie EZK 2021 dat een deel van de werkzaamheden economisch is. Kan worden gespecificeerd welk deel van de omzet van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) afkomstig is uit werkzaamheden die onder de lumpsum van EZK vallen en die het CBS onder die lumpsum verricht?

Antwoord

In 2021 beslaan de baten uit werkzaamheden onder de lumpsum van EZK € 159,1 mln op de totale baten van € 209,6 mln.

8

Deze leden lezen dat een deel van de werkzaamheden van het CBS economisch is en een deel aan derde partijen wordt gevraagd. Kan de Minister in detail uitleggen in hoeverre er een verschil is tussen de «economische activiteiten van het CBS» en de activiteiten die vallen buiten het reguliere werkzaamheden en taken?

9

Zitten hier ook economische activiteit werkzaamheden in die bij andere overheidsinstellingen en instanties worden uitgevoerd? Zo ja, zijn dit activiteiten die ook door andere bedrijven in de markt worden aangeboden? Is er overleg met de private sector/markt over wat hij hiervan vindt?

Antwoord 8 en 9

Ik lees in uw vraag hoe de economische werkzaamheden van het CBS zich verhouden tot de reguliere werkzaamheden van het CBS. De reguliere werkzaamheden van het CBS zijn opgenomen in de artikelen 3 en 4 van de Wet op het CBS, namelijk: het van overheidswege verrichten van statistisch onderzoek ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap en het openbaar maken daarvan (artikel 3), en de productie van Europese statistieken op nationaal niveau (artikel 4). Als economische activiteiten zijn te beschouwen de statistische werkzaamheden die het CBS op basis van artikel 5 van de Wet CBS in incidentele gevallen op verzoek van derden (private partijen) verricht. Het CBS en private statistische dienstverleners komen elkaar steeds vaker tegen bij het verrichten van statistische diensten. Zowel bij werkzaamheden voor overheden (kerntaak) als werkzaamheden voor private partijen (economische activiteiten). Om duidelijkheid te scheppen over de rolverdeling tussen het CBS en deze marktpartijen, zijn sinds 1 juli 2020 de Regeling werkzaamheden derden CBS en de Beleidsregel taakuitoefening CBS in werking getreden. Dit jaar worden de effecten van de Regeling en Beleidsregel geëvalueerd. Bij deze evaluatie zal de private sector/markt uiteraard betrokken worden.

10

Kan de Minister ook nader definiëren wat wordt verstaan onder «opdracht van derden», zoals opgenomen in de jaarverslaggeving van het CBS over de periode 2004 tot en met 2013? Kan de Minister «betaald werk in opdracht» specifieker definiëren? Wie zijn die derden? Kunnen deze derden ook andere overheidsinstanties zijn en kunnen ook marktpartijen deze werkzaamheden verrichten?

Antwoord

Over de periode 2004–2013 wordt in de jaarverslaggeving van het CBS onder opdrachten derden verstaan de gefactureerde bedragen (2004–2006) of de gerealiseerde opbrengsten (2007–2013) voor verrichte werkzaamheden. Hieronder zijn mede begrepen opdrachten waaraan de (Rijks)overheid een specifieke financiële bijdrage levert. In de jaarverslaggeving vallen hieronder de volgende afnemers: overheid, Europese Unie en Eurostat, private partijen, statistische bureaus buitenland en onderzoeksinstanties. Voor sommige werkzaamheden konden afnemers ook marktpartijen vragen deze uit te voeren. In de huidige jaarverslaggeving geldt voor de werkzaamheden aan derden de uitleg conform de Regeling werkzaamheden derden CBS die op 1 juli 2020 in werking is getreden, namelijk werkzaamheden voor private partijen. Hieronder wordt verstaan: partijen die niet behoren tot de overheid, uitgezonderd partijen die in overwegende mate door de overheid worden gefinancierd en belast zijn met een wettelijke taak.

11

De leden van de VVD-fractie lezen dat diensten worden verstrekt op basis van de kostprijs. Kan de Minister in detail aangeven hoe de kostprijs wordt berekend?

12

Hoe wordt bepaald wat deze kostprijs is van diensten die zelfstandige bestuursorganen (zbo's) leveren?

Antwoord 11 & 12

De zbo's onder EZK berekenen hun kostprijs op verschillende wijzen. De tabel hieronder weergeeft deze wijzen. Voor de overige vragen die beantwoord zijn in tabelvorm geldt ook dat het antwoord verschilt per zbo. Zbo's die niet zijn opgenomen in deze vragen vallen niet onder de kaderwet en/of zijn bestuurlijke zbo's zonder kostprijsberekeningen.

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)	Vraag 11 en 12
Centraal Bureau voor de Statistiek:	Integrale kostprijs op basis van uurtarieven uit werkgeverslasten, overhead (staf en bedrijfsvoering/IT) en opslag onvoorziene risico. Extra kosten worden separaat in rekening gebracht. Kostprijs wordt jaarlijks gepubliceerd op de website van het CBS.
Edelmetaal Waarborg Nederland & Waarborg-Holland	Prijs op basis van drie variabelen op: tarieven uit verleden, resultaten voorgaande boekjaar en toegenomen concurrentiedruk. De waarborgwet stelt dat wettelijke tarieven niet hoger mogen zijn dan redelijk op basis van de gemaakte kosten.
Kamer van Koophandel:	Op grond van de Handelsregisterwet 2007 en de Wet Hergebruik Overheidsinformatie (artikel 9.3) mag de KVK voor de inzage en verstrekking van handelsregistergegevens de kosten van verzameling, productie, vermenigvuldiging en verspreiding, vermeerderd met een redelijk rendement op investeringen, in rekening brengen. Echter mag de prijs geen doelgroep uitsluiten, daarom wordt een deel gedekt door EZK en afnemers van diensten op basis van het profijtbeginsel. Verschillende WoB verzoeken toonden aan dat KvK handelt in lijn met wetten en regels.
Raad voor de Accreditatie:	Prijs op basis van personeelskosten en inhuur externen voor accreditatiebeoordeling. Daarnaast reis en verblijfskosten op basis van tarieflijst verblijfskosten buitenlandse Dienstreizen van de CAO Rijk. Indexatie vindt plaats op basis van totaal-cao-sectoren (loon prijs ontwikkelingen).
Bestuur Autoriteit Consument en Markt:	Berekening van kostprijs op basis van type werkzaamheden, kwalificatie personeel, uren van behandelen, beoordelen en besluiten.
TNO:	Gebaseerd op Handleiding overheidstarieven. Integraal kostprijs tarief per verantwoord uur. Door de begrote bedrijfslaten te delen voor declarabel begrote uren. Het betreft programma financiering, waarbij overheidsfinanciering enkel wordt toegekend aan financiering van projecten en programma's in opdracht van overheid.

13

Hoe wordt de kostprijs berekend in vergelijking met private activiteiten en de diensten?

Antwoord

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)	Vraag 13
Centraal Bureau voor de Statistiek:	Extra kosten (statistisch grondmateriaal, extra dienstverlening communicatie, additionele content productie, ondersteuning methodologie en/of businessanalisten en specifieke IT-licenties) die specifiek als extra dienstverlening voor een opdracht moeten worden gemaakt, worden separaat in rekening gebracht. De actuele kostprijs wordt jaarlijks op de website van het CBS gepubliceerd. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van het CBS https://www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie/bedrijfsvoering/archief/bedrijfsvoering-2022 Zie ook het antwoord op vraag 11 en 12.
Edelmetaal Waarborg Nederland & Waarborg-Holland	Ik heb geen zicht in de kostenopbouw van de niet-wettelijke activiteiten van de instellingen. De waarborginstellingen zijn privaatrechtelijke deeltijd zbo's. Dit houdt in dat de instellingen zowel wettelijke als niet wettelijke taken verrichten. Ik heb de waarborginstellingen aangewezen voor het uitvoeren van de wettelijke taken van het keuren en waarmerken van edelmetalen voorwerpen. De niet-wettelijke activiteiten van de twee aangewezen marktpartijen betreft economische activiteiten die ook door andere (niet-aangewezen) marktpartijen uitgevoerd worden, zoals het ingraveren van edelmetalen voorwerpen. Wat betreft de kostprijs van de wettelijke activiteiten verwijs ik naar het antwoord op vraag 11 en 12.
Kamer van Koophandel:	KVK voert haar activiteiten en/of diensten uit in lijn met de Wet Markt & Overheid. De hoogte van de tarieven varieert tussen de verschillende diensten en producten en voor bepaalde diensten of producten is gekozen voor een nultarief. Dit geldt bijvoorbeeld bij het muteren van gegevens in het Handelsregister. Hieraan zijn wel kosten verbonden, maar deze kosten worden niet per mutatie in rekening gebracht omdat dit niet wenselijk is. Daarnaast is de basis van de financiering voor KVK het profijtbeginsel, waarbij de hoogte van de vergoedingen worden bepaald op basis van maatschappelijke wenselijkheid. Dit is in z'n algemeenheid een wezenlijk verschil met de commerciële markt. Private activiteiten en diensten bepalen hun tarief op basis van een gewenst/noodzakelijk rendement. Daarom ontstaat bij KVK een tekortfinanciering en is een Rijksbijdrage noodzakelijk.
Raad voor de Accreditatie:	De Raad voor Accreditatie is in Nederland aangewezen als enige nationale accreditatieinstantie. De RvA voert geen activiteiten uit die ook door andere marktpartijen worden uitgevoerd. Zie ook het antwoord op vraag 11.
TNO:	TNO kent een kostprijs per verantwoord uur, die voor alle uitgevoerde werkzaamheden gelijk is. Voor het in rekening brengen van het uurtarief wordt dus geen onderscheid gemaakt naar de financier van het onderzoek. Hiermee wordt geborgd dat er geen oneigenlijke verschuiving van kosten tussen verschillende financiers kan plaatsvinden. Dit is mede van belang ten aanzien van het onderwerp «kruissubsidiering» als bedoeld in vraag 16.

14

De leden van de VVD-fractie lezen dat verschillende zbo's aanvragen indienen om taken voor elkaar uit te voeren. Voorziet de Kaderwet zbo's

een vangnet om kruissubsidiëring en ongewenste marktverstoring door zbo's te voorkomen?

Antwoord

Ik herken de situatie niet dat zbo's taken voor andere zbo's uitvoeren. Op grond van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen krijgt een zbo taken niet anders dan bij wet of krachtens de wet toebedeeld. De Wet markt en overheid is ook van toepassing op zbo's. De kaders die gelden omtrent taaktoebedeling aan en taakuitoefening van zbo's worden in acht genomen.

15

Zijn de boekhoudingen bij de verschillende zbo's transparant voor externen/derden?

Antwoord

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)	Vraag 15
Centraal Bureau voor de Statistiek:	De jaarrekening van het CBS wordt gecontroleerd door een accountant. De afgelopen jaren heeft de accountant een goedkeurende verklaring afgegeven. Het CBS maakt de jaarrekening als onderdeel van zijn jaarverslag openbaar op de website van het CBS. Aanvullende statistische diensten die niet onder de lumpsum van EZK vallen, worden gescheiden van de reguliere werkzaamheden in de projectadministratie geadmistreerd en getoetst. De opbrengsten van aanvullende statistische diensten zijn separaat in de jaarrekening vermeld.
Edelmetaal Waarborg Nederland & Waarborg-Holland	Ik heb inzicht in de boekhoudingen van de twee waarborginstellingen, de instellingen zijn hiertoe verplicht. De verplichting tot het verstrekken van de financiële gegevens geldt niet ten aanzien van derden, met uitzondering van een door de waarborginstelling gekozen accountant.
Kamer van Koophandel:	De jaarrekening is openbaar (zie de website KVK) het stuk wordt ook naar de Tweede Kamer gestuurd. De jaarrekening KVK is voorzien van een goedkeurende controle verklaring van de externe accountant
Raad voor de Accreditatie:	De Raad voor Accreditatie publiceert jaarlijks een gedetailleerde jaarrekening en publieksverslag via haar website.
TNO:	De boekhouding is transparant voor alle betrokken departementen en voor de externe accountant. Daarnaast vinden er jaarlijks 100 tot 150 individuele projectaudits plaats ten behoeve van verschillende financierende instanties (Europese Unie, managementautoriteiten EFRO, TKI/topsectoren etc.). Tot slot wordt de jaarrekening van TNO gepubliceerd op de openbare website.

16

Wordt voor externen en/of derde partijen inzicht gegeven in de gescheiden boekhouding, zodat zij kunnen controleren of er geen kruissubsidiëring plaatsvindt waardoor de marktverhoudingen verstoord zouden kunnen worden?

Antwoord

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)	Vraag 16
Centraal Bureau voor de Statistiek: Edelmetaal Waarborg Nederland & Waarborg- Holland	Zie antwoord vraag 15. De Waarborgwet 2019 verplicht de instellingen tot het maken van een omzet- en kostenallocatie tussen de wettelijke en niet wettelijke taken. Deze allocatie dient gepaard te gaan met een verklaring van de accountant omtrent de getrouwheid van de omzet en de kosten van de wettelijke taken. Overige externen hebben geen inzicht in de financiële gegevens, zie het antwoord op vraag 15. Onderzoek van PwC heeft in 2020 aangetoond dat het niet aannemelijk is dat (op materieel niveau) sprake is van kruissubsidiëring tussen wettelijke en niet-wettelijke activiteiten.
Kamer van Koophandel:	In het door KVK gepubliceerde Jaarverslag 2021 worden de inkomsten van de KVK separaat opgevoerd: inkomsten uit activiteiten en diensten en daarnaast de Rijksbijdrage. Het voeren van een gescheiden boekhouding is niet van toepassing bij de KVK. KVK voert haar activiteiten en/of diensten uit conform de Wet markt en overheid. Zie ook de antwoorden op vraag 13 en 15.
Raad voor de Accreditatie:	De Raad voor Accreditatie is in Nederland aangewezen als enige nationale accreditatieinstantie. De RvA voert geen activiteiten uit die ook door andere marktpartijen worden uitgevoerd. Daardoor worden de marktverhoudingen niet aangetast. De subsidie wordt toegekend voor een aantal specifieke taken in het kader van de WANAI (Wet Aanwijzing Nationale Accreditatie Instantie). In het jaarverslag van de RvA is opgenomen welk bedrag aan subsidie de RvA ontvangt.
TNO:	Ter vaststelling van de subsidie stuurt de RvA (half)jaarlijks de verantwoording aan EZK. Ja, verantwoording vindt plaats door TNO aan EZK, met assurance van de externe accountant over de toepassing van de bij vraag 11 beschreven methodologie. De door deze accountant uit te voeren werkzaamheden zijn door EZK vastgelegd in een accountantsprotocol.

17

De leden van de VVD-fractie lezen dat de kosten van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) deels gefinancierd wordt door de markt. Wie is verantwoordelijk voor toezicht, en in hoeverre is dit toezicht neutraal en onafhankelijk geregeld en ingericht?

Antwoord

De ACM wordt bekostigd door financiering vanuit de ministeries Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Financiën, Infrastructuur en Waterstaat, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Volksgezondheid en Welzijn en Sport. Bij het beschikbaar stellen van financiering voor de uitvoering van taken kan een ministerie er in de volgende gevallen voor kiezen om hiervoor kosten in rekening te brengen bij marktorganisaties:

- Het doorberekenen van kosten van specifieke producten (fusiemeldingen, vergunningen, nummer aanvragen, etc.) aan de partij die dit aanvraagt.
- Het doorberekenen van de kosten aan marktorganisaties (met uitzondering van kosten voor bij wet gespecificeerde regelingen) volgens het Besluit Doorberekening kosten ACM.

De bijdrage van de markt aan ACM is gereguleerd waarmee de onafhankelijkheid van ACM is geborgd. De totale kosten die samenhangen met de uitvoering van de taken van de ACM worden verdeeld op basis van een (omzet) verdeelsleutel over de categorieën van marktorganisaties. Daarmee wordt de onafhankelijkheid (zoals benoemd in de Instellingswet ACM 2013) van de toezichthouder bewaard. Daarnaast is in de ACM evaluatie door AEF (2020) geconcludeerd dat de ACM haar activiteiten verricht zonder oneigenlijke beïnvloeding van onder toezichtstaanden, beleidsmakers of andere belanghebbenden. De ACM heeft verschillende maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid te borgen. Denk onder meer aan de interne checks and balances, flexibele indeling van het personeel die regelmatig van positie teamsamenstellingen wisselen.

18

Geldt de ACM hierbij als onafhankelijk toezichthouder? Zo ja, hoe zijn die georganiseerd? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ja. Zie ook vraag 17. De ACM heeft de rechtsvorm van een (klein) zelfstandig bestuursorgaan gekregen. Door specifieke regelgeving is de onafhankelijkheid, die aan de zbo vorm verbonden is, geborgd. Daarbij verplicht Europese regelgeving dat de taken en bevoegdheden van de ACM als toezichthouder onafhankelijk van het bedrijfsleven (marktpartijen) en van de politiek worden uitgevoerd. Zo verplicht Richtlijn (EU) 2019/1 de lidstaten van de Europese Unie ertoe in nationale wetgeving te borgen dat de nationale mededingingsautoriteit onafhankelijk is, middelen heeft om haar taken uit te voeren, en de noodzakelijke bevoegdheden heeft voor de handhaving van het mededingingsrecht.

19

Hoe verhoudt het begrip «wettelijke taak» zich tot de rol die ACM heeft of kan nemen bij controle op het voorkomen van kruissubsidiëring door publiekrechtelijke zbo's. Kan de ACM ingrijpen bij kruissubsidiëring als die de markt wordt verstoord, ook wanneer dat voortvloeit uit budget dat is toegekend voor uitoefening van de publieke taak?

Antwoord

De ACM houdt toezicht op de wet Markt en Overheid. Omdat overheidsorganisaties voor economische activiteiten de integrale kosten moeten doorberekenen aan de afnemer, zouden voor die activiteiten geen publieke middelen aangewend mogen worden. De ACM ziet toe dat de integrale kostprijs aan afnemers wordt doorberekend en de activiteit dus bekostigd wordt door de afnemer, in plaats van dat het (gedeeltelijk) uit publieke middelen wordt gefinancierd. Daardoor is kruissubsidiëring in die gevallen niet toegestaan. De ACM kan handhavend optreden als de integrale kostprijs niet doorberekend wordt. Hiervoor geldt wel dat er daadwerkelijk sprake is van economische activiteiten die in concurrentie worden uitgevoerd en dat een ZBO als onderneming optreedt. Dat is niet altijd het geval, bijvoorbeeld in het geval van het Kadaster waar de ACM concludeerde (in beroep bevestigd door de rechter) dat de doorontwikkelde KLIC-viewer geen economische activiteit is, maar nauw verbonden is met de publieke taak van het Kadaster op grond van de wet.

20

De leden van de VVD-fractie merken op dat de Minister niet meer werkt met een openbaar dashboard met kerninformatie over de digitale economie. Op welke manier wordt op dit moment de transitie van de economie gemonitord en kan de Minister weer kerninformatie over de

digitale economie openbaar weergeven? Graag zien deze leden bij deze weergave ook de kansen en belemmeringen die spelen bij deze transitie.

Antwoord

In de monitor Nederland Digitaal werd kerninformatie over de digitale economie op basis van openbare databronnen gepresenteerd. Dit was in het kader van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie gepubliceerd door het vorige kabinet. Belangrijke bronnen bij de monitoring zijn de Europese DESI-index en CBS-publicaties zoals «ICT, kennis en economie», de platformmonitor en de cybersecuritymonitor. De monitor is op dit moment offline. Op de website Bedrijvenbeleid in Beeld worden nog wel relevante indicatoren over de digitale economie weergegeven. Richting de vorming van de nieuwe strategie voor de digitale economie wordt gekeken naar een gepaste vorm voor de presentatie van de monitoring voor de digitale economie. In de nieuwe strategie voor de digitale economie zal tevens aandacht zijn voor de kansen en belemmeringen voor de digitale transitie, waar de VVD-fractie aandacht voor vraagt.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het jaarverslag Ministerie EZK 2021, het Jaarverslag Nationaal Groeifonds 2021 en de bijhorende stukken. Deze leden hebben daarbij nog een aantal vragen.

21

De leden van de D66-fractie vinden het van groot belang dat er vanuit het ministerie en de Minister in het bijzonder veel aandacht is voor de samenhang tussen doelstellingen, middelen en het daadwerkelijk behalen van doelen. Deze leden vragen de Minister te reflecteren op de manier waarop zijzelf en het Ministerie van EZK in het geheel doelstellingen formuleren, daarvoor voldoende middelen inzetten en het geschikte instrumentarium gebruiken om vervolgens de doelen ook te behalen. Deze leden vragen de Minister daarbij ook de huidige situatie omtrent energieprijzen en inflatie in het algemeen mee te nemen in deze reflectie.

Antwoord

EZK rapporteert in afzonderlijke stukken uitvoerig aan uw Kamer over de voortgang van beleid. Omdat de begrotingsstukken zich niet lenen voor het opnemen van deze vaak gedetailleerde informatie, wordt in het jaarverslag veelal verwezen naar deze rapportages (o.a. in bijlage 2: Afgerond evaluatie- en overig onderzoek). Wel bevat het jaarverslag – veelal per beleidsinstrument gegroepeerd – kengetallen en prestatie-indicatoren. Deze presentatievorm heeft het voordeel dat dergelijke informatie direct in verband gebracht kan worden met het financiële instrument. Daar staat het nadeel tegenover van een beperkt overzicht in het totaal van de informatie per beleidsveld.

Het expliciet benoemen van doelstellingen, verwachte doeltreffendheid en doelmatigheid van nieuw beleid heeft hernieuwde aandacht gekregen naar aanleiding van het in 2018 in werking getreden artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet, op basis waarvan voor elk nieuw beleidsinstrument deze elementen vermeld moeten worden. Voor nieuwe beleidsvoorstellen met bedragen groter dan € 20 mln in enig jaar is bovendien afgesproken dat er een gestandaardiseerde bijlage «Beleidskeuzes uitgelegd» aan uw Kamer wordt meegezonden waarin informatie over de doelstellingen, verwachte doeltreffendheid en doelmatigheid is opgenomen. Niet alle informatie van elke regeling kan worden opgenomen in de begrotingsstukken. De verschillende CW 3.1-bijlages kunnen natuurlijk wel dienen voor het selecteren en het aanscherpen van de informatie in de begrotingsstukken. De ingebruikname van de CW 3.1-bijlages heeft relatief recent plaatsgevonden (met ingang van 1 november 2021), daarom is er

nog weinig ervaring opgedaan bij het verder structureren en synchroniseren van die informatie in relatie tot de begroting.

De huidige situatie omtrent energieprijzen en inflatie in het algemeen hebben beperkte invloed op de doelstellingen, middelen en prestaties. Actualiteiten spelen geen rol bij de vormgeving van begrotingsstukken, omdat begrotingsstukken conform de geldende voorschriften in de eerste plaats budgettaire documenten zijn die een momentopname weergeven. De gevolgen van (economische) omstandigheden komen daarom voornamelijk terug in reguliere beleidsdocumenten, die natuurlijk wel hun weerslag kunnen hebben in de begroting.

22

De leden van de D66-fractie vragen de Minister te reflecteren op de eerste en tweede ronde van het Nationaal Groeifonds. In welke mate heeft de aanpassing van de scope van het Nationaal Groeifonds geleid tot een doelgerichter instrument?

Antwoord

De aanpassing van de scope door de infrastructuurpijler uit het Nationaal Groeifonds te halen heeft in zekere zin geleid tot een doelgerichter instrument. De ingediende voorstellen in de infrastructuurpijler in met name de eerste ronde waren namelijk veelal gericht op het vergroten van de bereikbaarheid en mobiliteit in Nederland. En alhoewel deze doelstelling in het verlengde ligt van de doelstelling van het Groeifonds, bleek o.a. uit het Adviesrapport bij de eerste ronde¹ en uit interdepartementale gesprekken dat er knelpunten waren. Dit had onder meer te maken met het beschikbare budget en de niet op elkaar aansluitende procedures van het Nationaal Groeifonds en die van het MIRT en Mobiliteitsfonds. Het Nationaal Groeifonds was daarmee onvoldoende onderscheidend ten opzichte van het Mobiliteitsfonds.

23

Wat is de invloed van de aanpassing van de scope op de doelmatigheid van het geld in het Nationaal Groeifonds?

Antwoord

De aanpassing van de scope door de infrastructuurpijler uit het Nationaal Groeifonds te halen heeft mogelijk geleid tot een doelmatiger instrument. Bij voorstellen met meerdere doelstellingen, zoals bij de infrastructuurvoorstellen veelal het geval was (zie vraag 22), zal de doelmatigheid ten opzichte van één van deze doelstellingen normaliter afnemen. Het nastreven van bereikbaarheid is namelijk niet altijd de meest doelmatige manier om duurzaam verdienvermogen te realiseren en vice versa. In deze zin zou het dus kunnen dat de doelmatigheid van het Nationaal Groeifonds verhoogd is nu er geen investeringen in fysieke infrastructuur gefinancierd meer worden.

De vraag of één van de drie oorspronkelijke pijlers in het Groeifonds meer of minder doelmatig is in het realiseren van duurzaam verdienvermogen is niet absoluut te beantwoorden. De pijlers zijn namelijk complementair aan elkaar, investeringen in onderzoek en ontwikkeling kunnen alleen floreren indien daar het benodigde menselijk kapitaal voor is. En fysieke infrastructuur is belangrijk voor bijvoorbeeld arbeidsmobiliteit en het vestigingsklimaat. In die zin kan er dus ook niet gesteld worden dat de het Groeifonds een doelmatiger instrument is nu één van de drie pijlers eruit gehaald is.

¹ Bijlage bij Kamerbrief uitkomst 1e ronde Nationaal Groeifonds d.d. 9 april 2021, Kamerstuk 35 570 XIX, nr. 28

24

Herkent de Minister het beeld dat succesvolle aanvragen voor het Nationaal Groeifonds vooral vanuit grote organisaties tot stand komen? Zo ja, hoe oordeelt de Minister hierover?

Antwoord

Het Nationaal Groeifonds staat open voor alle partijen, groot en klein. In de eerste en tweede ronde van het Nationaal Groeifonds zien we dat in de consortia die hebben meegewerkt aan departementale voorstellen er een grote verscheidenheid is van deelnemende partijen. Veruit de meeste voorstellen zijn publiek-private samenwerkingen. Daarbij zijn er zowel aan de publieke kant als aan de private kant grotere en kleinere partijen.

Aan de (semi-)publieke kant zie je een belangrijke rol voor de bestaande kennisinfrastructuur. Bij veel voorstellen zijn Nederlandse kennisinstellingen betrokken. Daarnaast zie je ook dat decentrale overheden, zoals waterschappen en gemeenten, deelnemen aan project dit van regionaal of lokaal belang zijn. Het is goed dat er zo veel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de bestaande (semi) publieke infrastructuur. Deze infrastructuur behoort namelijk tot de wereldwijde top. Daarbij wil je ook voorkomen dat er teveel versnippering plaatsvindt, waarbij kennisoverdracht juist verminderd en bureaucratie te groot wordt. Dit is ook een aandachtspunt voor de Adviescommissie², zij ziet met name op het gebied van kennisontwikkeling een risico op versnippering van de governance en bij funderende onderwijs een risico op versnippering van de uitvoering. Het aansluiten bij bestaande infrastructuur en bestaande (grotere) organisaties kan daarbij helpen.

Aan de private kant zie je dat zowel het grootbedrijf als het mkb betrokken is bij voorstellen. Dit geeft de Adviescommissie aan in haar rapport³. Er is bij veel voorstellen specifiek aandacht voor het betrekken van het mkb dat vaak integraal onderdeel is van de consortia. Het project NXTGEN Hightech is een voorbeeld van een project met veel betrokkenheid van het mkb, start-ups en scale-ups (189 in totaal). Diverse toegekende projecten uit de eerste investeringsronde kennen ook activiteiten specifiek gericht op het mkb, zoals een *call for proposals* voor het mkb in het kwantumDelta-programma. De Adviescommissie zal in haar jaarlijkse monitoring de participatie van het mkb ook expliciet bijhouden.

Het is belangrijk dat het mkb goed toegang heeft tot het Groeifonds en het kabinet en de Adviescommissie zetten zich daar nadrukkelijk voor in. Maar betrokkenheid van grotere bedrijven is tevens belangrijk voor de impact van het Nationaal Groeifonds. Zo kan van het grootbedrijf een hogere private cofinanciering verwacht worden dan van het mkb, waardoor er een grotere totale investering gefaciliteerd kan worden met de publieke bijdrage vanuit het fonds.

Tot slot, in de derde ronde zal ook met een subsidieregeling gewerkt worden. Deze is onder andere bedoeld om de toegankelijkheid van het Groeifonds te vergroten. Na de derde ronde zal kunnen worden gezien in hoeverre dit een impact heeft op de samenstelling van betrokken partijen bij voorstellen.

25

Hoe verloopt het uitgeven van het gereserveerde geld in het Nationaal Groeifonds volgens de Minister en hoe verhoudt dit zich tot de doelmatigheid die vooraf voorzien was?

² Bijlage bij Kamerbrief uitkomst 2e ronde Nationaal Groeifonds d.d. 14 april 2022, bijlage Kamerstuk 35 925 XIX, nr. 12

Antwoord

Vooralsnog zijn alleen voor de definitieve toekenningen voor projecten uit de eerste ronde uitgaven gerealiseerd. Voor de definitieve toekenningen uit de tweede ronde zijn nog geen uitgaven mogelijk. Die zijn immers verwerkt in de 1^e supplettoire begroting en die moet nog goedgekeurd worden door de Eerste Kamer. In augustus 2022 is de stand van de definitieve toekenningen uit de eerste ronde als volgt:

Beleidsartikel	Departement	Project	Definitief toegekend	waarvan beschikt door departement(en)	waarvan uitgegeven door departement(en)
1	EZK	Nationaal Onderwijslab	79,6	0,0	0,0
2	EZK	AINed	160,5 ¹	3,3	0,9
2	EZK	Groenvermogen van de Nederlandse economie	72,9	2,2	0,9
2	EZK	Health-RI	22,0	22,0	4,4
2	EZK	KwantumDeltaNL	282,0 ²	54,0	24,9
2	EZK	RegMed XB	56,3 ³	23,0	23,0
		Totaal	673,3	104,5	54,1

¹ Van dit totaalbedrag is € 116,5 mln pas definitief toegekend in 2022. Dit is verwerkt in de 1e supplettoire begroting 2022. Op dit deel van de definitieve toegekende middelen zijn nog geen uitgaven mogelijk, aangezien deze begroting nog goedgekeurd moet worden.

² Van dit totaalbedrag is € 228 mln pas definitief toegekend in 2022. Dit is verwerkt in de 1e supplettoire begroting 2022. Op dit deel van de definitieve toegekende middelen zijn nog geen uitgaven mogelijk, aangezien deze begroting nog goedgekeurd moet worden.

³ Van dit totaalbedrag is € 33 mln pas definitief toegekend in 2022. Dit is verwerkt in de 1e supplettoire begroting 2022. Op dit deel van de definitieve toegekende middelen zijn nog geen uitgaven mogelijk, aangezien deze begroting nog goedgekeurd moet worden.

Er is tot nu toe één keer sprake geweest van een omzetting van een reservering in een toekenning: voor AINed, een project uit de eerste ronde, werd een reservering van € 188 mln gedeeltelijk omgezet in een definitieve toekenning van € 116,5 mln. De resterende middelen zijn opnieuw beschikbaar gekomen voor toekomstige projecten. Voor uitspraken over doelmatigheid is het nu nog te vroeg. Daarvoor lopen de projecten te kort.

26

De leden van de D66-fractie vragen de Minister hoe zij kijkt naar de commerciële activiteiten die zbo's uitvoeren die (deels) onder de verantwoordelijkheid van EZK vallen. Wat is het oordeel van de Minister over de omzet van zbo's in 2021 uit commerciële activiteiten?

Antwoord

In het antwoord op vraag 6 en 7 van de eerdere schriftelijke beantwoording ten aanzien van het Jaarverslag (Kamerstuk 36 100 XIII, nr. 6, 7 en 8) is gerapporteerd over de omzetten van zbo's uit economische activiteiten. In beginsel zie ik geen probleem dat er omzet uit commerciële activiteiten wordt gerealiseerd, zolang zij maar conform wet markt en overheid plaatsvinden.

27

Hoe ziet de Minister de rol van zbo's op de markt?

Antwoord

Zbo's dienen te voldoen aan alle geldende regelgeving, waaronder de wet markt en overheid. De wet markt en overheid schrijft een aantal gedragsregels voor, maar verbiedt zbo's niet om actief op een markt te zijn. Het is in beginsel geen probleem dat zbo's diensten op een markt aanbieden, zolang ze niet oneerlijk concurreren met de markt. De rol van de overheid ten opzichte van marktpartijen vormt de kern van de wet markt en overheid. De wet is geschreven voor situaties waarin centrale overheden, decentrale overheden en publiekrechtelijke zbo's er voor kiezen goederen of diensten op de markt aan te bieden. Bijvoorbeeld omdat de markt een bepaalde activiteit niet opkapt, of omdat het efficiënt kan zijn als een

overheid bepaalde capaciteit die ze bezit vanuit een publieke taak, inzet voor andere middelen. Omdat overheden bij het verrichten van dergelijke economische activiteiten oneigenlijk gebruik kunnen maken van publieke middelen, kan dit leiden tot concurrentievervalsing met bedrijven. De wet heeft het doel deze concurrentievervalsing tegen te gaan. Betreedt een overheid de markt, dan moet zij zich aan de gedragsregels houden. Zie ook het antwoord op vraag 11 van de nota naar aanleiding van het verslag inzake het wetsvoorstel tot wijziging van de wet markt & overheid (Kamerstuk 35 985, nr. 6).

28

Is de Minister voornemens om commerciële activiteiten van zbo's uitgevoerd in 2021 die redelijkerwijs ook door de markt uitgevoerd kunnen worden in de toekomst aan de markt over te laten? Kan de Minister dit toelichten?

29

Welke voorbeelden van zbo's die niet onder de EZK vallen met commerciële activiteiten in 2021 die ook aan de markt overgelaten hadden kunnen worden zijn bij de Minister bekend?

30

Welke stappen onderneemt de Minister om zbo's die niet onder haar directe verantwoordelijkheid vallen geen marktversturende activiteiten te laten ondernemen?

Antwoord 28, 29 & 30

Zoals ook aangegeven bij vraag 27, zie ik het het sec aanbieden van goederen en diensten op een markt niet als een probleem op zichzelf, zolang het eerlijk en volgens de wet markt en overheid plaatsvindt. Zbo's vallen onder de Minister die het aangaat. Ik heb daarom geen volledig beeld van de activiteiten die Zbo's uitvoeren die niet onder mijn verantwoordelijkheid ressorteren, of deze nu commercieel of publiekelijk van aard zijn. Ik ben daarom niet voornemens om in generieke zin aanpassingen te doen aan de huidige activiteiten.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat de gewijzigde geopolitieke realiteit de klimaat- en energietransities niet mag dwarsbomen. De Minister voor Klimaat en Energie voelt die urgentie en toont zich bereid om te werken aan een duurzame toekomst. Maar het is belangrijk dat we slim blijven investeren in hernieuwbare energiebronnen en serieuze stappen te zetten om het klimaatbeeld van 60% CO₂-reductie in 2030 te behalen. Zij hebben daarom nog enkele vragen en opmerkingen die zij aan de Minister willen voorleggen.

31

De leden van de D66-fractie constateren dat door de energietransitie het elektriciteitsgebruik van burgers en bedrijven is toegenomen. Netbeheerders kunnen de ontwikkelingen niet bijbenen, waardoor er krapte ontstaat op het elektriciteitsnet. Bovendien kan dit netcapaciteitsprobleem de energietransitie belemmeren. Deze leden zijn positief over de investeringen in de verzwaring van het elektriciteitsnet. Zij zijn van mening dat maatwerk hierin essentieel is. Wat is het effect geweest van de beleidsmaatregelen om de verzwaring van het elektriciteitsnet te versnellen?

Antwoord

De transportschaarste op het elektriciteitsnet is inderdaad een bottleneck voor de snelheid van de energietransitie en netbeheerders kijken dan ook naar hoe ze binnen de ruimte die er op het net nog wel is partijen toch van capaciteit kunnen voorzien. Het totale effect van de maatregel die het Rijk,

medeoverheden en netbeheerders en marktpartijen genomen hebben is moeilijk te kwantificeren omdat het hierbij om een bewegend doel gaat. Maatregelen als het realiseren van investeringen, congestiemanagement, het openstellen van de vluchtstrook of snellere ruimtelijke inpassing dragen bij aan meer of snellere beschikbaarheid van transportcapaciteit. Tegelijkertijd neemt de vraag naar transportcapaciteit op allerlei plekken en in sectoren toe waardoor er steeds om additionele transportcapaciteit wordt gevraagd. Zie ook de recente Kamerbrief. Waarin de Minister voor Klimaat en Energie vermeldt de Kamer te informeren over stand van zaken rondom de schaarste, na de zomer voor het debat over netcapaciteit (Kamerstuk 29 023, nr. 281).

32

Is de Minister van plan om specifieke maatregelen te nemen om de vraag naar netcapaciteit te beperken?

Antwoord

De stijging van de vraag naar transportcapaciteit is voor een deel het gevolg van de succesvolle klimaat en energietransitie die we doormaken. De vraag naar aanvullende transportcapaciteit zal wel beter gestructureerd moeten worden. Hiervoor is meer regie en strategische programmering voor nodig waarbij de energie-infrastructuur een centrale en leidende rol heeft. De Minister voor Klimaat en Energie borgt dit onder andere in het Nationaal Plan Energiesysteem. Zie de recente brief van de Minister voor Klimaat en Energie aan uw Kamer (Kamerstuk 29 023, nr. 311).

33

Kan de Minister aangeven wat het beoogde effect is van de gewijzigde geopolitieke realiteit op de uitvoering van het regulier beleid om het elektriciteitsnet te verzwaren en in de toekomst efficiënter te benutten?

Antwoord

De geopolitieke situatie is met de oorlog in Oekraïne en het toewerken van energie onafhankelijkheid van Rusland inderdaad sterk gewijzigd. Dit heeft tot gevolg dat partijen vervoegd een stap zetten naar elektrificatie van de economie. Dit verhoogt de druk op het elektriciteitsnet, maar geeft mij en de netbeheerders, medeoverheden en marktpartijen ook de mogelijkheid om waar mogelijk nog versnelling te bieden. De Minister voor Klimaat en Energie wil hierbij wel aangeven dat zeker onder deze verhoogde druk transportschaarste voorlopig echt nog een knelpunt zal blijven, ondanks de inzet van netbeheerders, medeoverheden, marktpartijen en de Minister van Klimaat en Energie om waar mogelijk verlichting te bieden.

34

Kan de Minister aangeven welke (financiële) druk het principe van de «koperen plaat» en maatregelen ten einde congestiemanagement op TenneT en netbeheerders leggen? Brengt dit financiële risico's met zich mee? Zo ja, welke stappen neemt de Minister om dit beheersbaar te houden?

Antwoord

Het principe van de «koperen plaat» houdt in dat het elektriciteitsnet faciliterend is aan de gebruikers en de markt. Als gevolg hiervan dienen netbeheerders hun elektriciteitsnetten uit te breiden als dit nodig is om de vraag naar transportcapaciteit te faciliteren. In het geval van capaciteitsknelpunten, die niet direct oplosbaar zijn via netuitbreiding, kunnen netbeheerders flexibiliteit op de markt inkopen om hiermee overbelasting van onderdelen van het netwerk te voorkomen. Netbeheerders maken

voor deze taken kosten. De efficiënte kosten die netbeheerders maken mogen zij verwerken in hun tarieven. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) ziet er op toe dat enkel de efficiënte kosten worden vergoed aan netbeheerders. Op basis van Europese regelgeving is dit een exclusieve taak van de ACM.

Financiële risico's voor de netbeheerders kunnen samenhangen met de omstandigheid dat investeringen in netwerken voor een periode van tientallen jaren worden gedaan en daarom ook pas verspreid over tientallen jaren verwerkt mogen worden in de nettarieven. Netbeheerders zullen dus investeringen in netverzwaring moeten voorfinancieren en hieruit kan een behoefte naar eigen vermogen ontstaan. Het kabinet heeft dan ook de strategische intentie uitgesproken om naast kapitaal verlagerende maatregelen van netwerkbedrijven en kapitaalversterking door medeoverheden bij te willen dragen aan de kapitaalbehoefte van de drie grote regionale netwerkbedrijven (zie ook Kamerstuk 32 813 nr. 1086) en dit integraal te wegen in het voorjaar of eerder als dat nodig mocht zijn alvorens er besluitvorming over zal plaatsvinden. De overige kleine netwerkbedrijven hebben aangegeven dat ze de kapitaalbehoefte zelf in kunnen vullen.

De Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet stellen minimale eisen aan de kredietwaardigheid van netbeheerders om hiermee financiële problemen zo veel mogelijk te voorkomen.

35

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat we moeten investeren in hernieuwbare energiebronnen, zoals zonne-energie, wind op zee en groene waterstof. Zij constateren dat de potentie van elektriciteit uit water nog nader wordt onderzocht, waardoor het dit jaar niet kan worden meegenomen in de herijking van de innovatieprogramma's. Wanneer kunnen we de conclusies van dit onderzoek precies verwachten?

Antwoord

Samen met relevante Toegepast Onderzoek (TO2)-instellingen en het Topconsortium voor Kennis is vorig jaar een traject gestart om de kennisleemtes op het gebied van Elektriciteit uit Water te definiëren en om te bepalen waar vervolgonderzoek zich op moet focussen. Op dit moment wordt de onderzoeksopdracht uitgewerkt. Nadat de opdracht is uitgezet, kan een betere inschatting gegeven worden van wanneer de conclusies gereed zijn. We zullen u hierover na de zomer informeren.

36

In het coalitieakkoord (Bijlage bij kamerstuk 35 788, nr. 77) is afgesproken dat we inzetten op een groene industriepolitiek. Deze leden constateren dat tien meest vervuilende bedrijven in 2021 in totaal 22,6 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. De leden vragen de Minister deze kosten en baten nader te specificeren en te duiden in hoeverre sprake is van kosteneffectief beleid met het oog op de noodzakelijke CO₂-reducties in de industrie. Gaat dit beleid voldoende uit van het «vervuiler betaalt»-principe?

Antwoord

Het uitgangspunt van het Klimaatakkoord is dat de vervuiler betaalt. Dit gebeurt ten eerste via het Emission Trade System (ETS). Een industrieel bedrijf moet voor elke ton CO₂ dat het uitstoot een emissierecht inleveren. Emissierechten kunnen worden verhandeld, de prijs staat nu rond de 85 euro per ton.

Ten tweede via de energiebelasting en de Opslag Duurzame Energie- en klimaattransitie (ODE). De verdeling tussen huishoudens en bedrijven is via de tarieven aangepast (van 1/2 – 1/2, naar 1/3 – 2/3). Dit is een eerlijker verdeling van de lasten als we kijken naar gebruik van energie.

Ten derde via de CO₂-heffing voor de industrie: deze borgt het emissiedoel en laat de industrie betalen als ze niet op tijd tot actie over gaan.

Naar aanleiding van toezeggingen gedaan door de Minister voor Klimaat en Energie tijdens het debat op 7 april jl. betreffende de verduurzaming van de industrie, wordt een Kamerbrief opgesteld die ingaat op de kosten en baten van de industrie. In deze Kamerbrief wordt ingegaan op subsidies die de industrie ontvangt en de lasten die de industrie draagt.

37

Kan de Minister kritisch reflecteren op de vraag in hoeverre deze subsidies nog noodzakelijk zijn?

Antwoord

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er subsidies nodig zijn, naast normerende en beprijzende maatregelen zoals de CO₂-heffing voor de industrie. De industrie in Nederland heeft een aanzienlijke hogere opgave dan op basis van het EU-ETS het geval zou zijn.

Er zijn subsidies gericht op CO₂-reductie door middel van bewezen technologie zoals de Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++) en de Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie (VEKI-regeling). Bij de SDE++ wordt jaarlijks uitgekeerd op basis van daadwerkelijk gerealiseerde CO₂-reductie.

Daarnaast zijn er subsidies gericht op innovatie en techniekontwikkeling bijvoorbeeld voor ondersteuning van pilot- en demonstratie installaties. Het is een gegeven dat bedrijven uit zichzelf minder in onderzoek en ontwikkeling investeren dan maatschappelijk gezien optimaal is. Dit komt omdat ze niet alle positieve effecten op de maatschappij kunnen meenemen in hun investeringsbeslissingen. Het is daarom belangrijk dat externe effecten worden beprijzd, zoals het EU ETS doet. Ook is onderzoek en ontwikkeling per definitie onzeker en risicovol waardoor het lastiger te financieren is. Wereldwijd stimuleren overheden daarom wetenschap, onderzoek en innovatie. Bedrijven investeren aanzienlijk als een doorbraak te verwachten is, immers de oplossingen kunnen dan wereldwijd vermarkt worden.

Naast dat het Europese ETS-systeem naar verwachting wordt aangescherpt in het kader van EU Fit for 55%, is ook de nationale reductieopgave verder verhoogd, met 5,9 Mton, waarvan een aanscherping van de CO₂-heffing met 4 Mton onderdeel is. Deze aanscherping van de CO₂-heffing zorgt ervoor dat de Nederlandse industrie ruim 33% efficiënter zal moeten produceren dan de EU ETS benchmark. Aangezien de aanscherping van de CO₂-heffing ook een risico op weglek naar het buitenland teweegbrengt, zijn subsidies verstandig om ervoor te zorgen dat bedrijven ook daadwerkelijk in Nederland investeren en er CO₂ wordt gereduceerd op wereldschaal. PBL houdt in de tariefstudie voor de heffing ook rekening met het beschikbare subsidie instrumentarium. De combinatie van «wortel en stok» maakt daadwerkelijk ambitieuze verduurzaming in Nederland mogelijk.

38

De leden van de D66-fractie lezen dat niet bij alle vergunningaanvragen voor olie- of gasactiviteiten een financiële toets conform de Mijnbouwwet

plaats vindt, maar dat dit per bedrijf gebeurt. Is het, gelet op de afbouw van fossiele brandstoffen en verminderde rentabiliteit daaruit volgend, verstandig om dit wel te gaan doen?

Antwoord

Bij iedere nieuwe vergunningaanvraag of overdracht vindt conform de Mijnbouwwet een financiële toets van de aanvrager plaats. Bij een verlenging vindt deze toets niet opnieuw plaats. Het is noodzakelijk om regelmatig de financiële mogelijkheden te blijven toetsen van bestaande vergunninghouders. Hierbij moet worden gekeken naar het geheel aan uitstaande verplichtingen die voortvloeien uit het geheel aan vergunningen die op het bedrijf rusten. Deze integrale toetsing wordt momenteel ingevoerd.

39

Is de Minister voornemens de rol van Energie Beheer Nederland (EBN) hierin wettelijk te borgen in de Mijnbouwwet?

Antwoord

In de reactie op het Verantwoordingsonderzoek van de Algemene Rekenkamer is aangegeven dat de wijze waarop de toetsingscriteria uit de Mijnbouwwet worden toegepast nader worden uitgewerkt en vastgelegd. Hierin beziet de Staatssecretaris ook de huidige rol van adviseurs ten behoeve van de financiële toetsing, waaronder EBN. Vooruitlopend daarop legt de Staatssecretaris nog geen rollen vast in de Mijnbouwwet.

40

Is er meerwaarde voor participatie van EBN in projecten voor hernieuwbare energie (geothermie, aquathermie of anderszins) die zonder EBN niet tot stand komen?

Antwoord

EBN heeft instemming gekregen om, op voor operators vrijwillige basis, deel te nemen aan geothermieprojecten. Bij de Eerste Kamer ligt momenteel een wetvoorstel voor wijziging van de Mijnbouwwet, waarmee deelname van EBN bij geothermieprojecten voor operators verplicht wordt (Kamerstuk 35 531, nr. 2). Er wordt nog gezien of EBN in de toekomst ook nog een mogelijke rol kan spelen bij groen gas en waterstof. Voor meer informatie over de rol die EBN kan vervullen bij projecten voor hernieuwbare energie, verwijst de Staatssecretaris u naar de Kamerbrief over de rol van EBN in de energietransitie (Kamerstuk 32 813, nr. 687).

41

Ziet de Minister meerwaarde in een financiële toets bij de initiatie van hernieuwbare energieprojecten, zoals bijvoorbeeld windmolenparken waarbij windmolens in de toekomst mogelijk vervangen moeten worden?

Antwoord

Op het moment dat SDE++ subsidie wordt aangevraagd voor verschillende technieken beoordeelt de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland de haalbaarheid van het project voordat een beschikking wordt afgegeven. Hierbij wordt zowel naar de economische, financiële en technische haalbaarheid gekeken. In het geval van vervanging van windmolenparken gelden enkele specifieke eisen in de SDE++.

42

Is de Minister van mening dat er op het gebied van kosteneffectiviteit een juiste afweging is gemaakt?

Antwoord

In de SDE++ worden aanvragen op (subsidie)kosten per ton vermeden CO₂ gerangschikt, waardoor met de minste subsidie de meeste CO₂ wordt gereduceerd. Dat is een juiste afweging om zoveel mogelijk CO₂ te reduceren met de beschikbare middelen.

43

De leden van de D66-fractie constateren dat er in 2021 belangrijke stappen zijn gezet om de afhandeling van de schade in Groningen te versnellen en te verbeteren. Door het extra geld wat beschikbaar is gesteld op diverse terreinen van de versterkingsoperatie zijn er stappen gezet richting nieuw perspectief voor Groningers. Onderzoek heeft ook afgelopen jaar weer laten zien dat de manier van afhandeling van de aardbevings schade de grootste bron van stress is bij Groningers. Naast de materiële schade is juist ook de hulp bij en de vergoeding van deze immateriële schade van ongekende waarde. Kan worden aangegeven hoe ervoor zal worden gezorgd dat de vertraging bij de vergoeding van immateriële schade in 2021 niet zal doorzetten in 2022?

Antwoord

Het vergoeden van immateriële schade op grote schaal is een nieuw en complex proces. De afhandeling van deze vorm van schade door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) is na een pilotfase in november 2021 van start gegaan. Om te voorkomen dat er vertraging ontstaat tijdens de afhandeling of onzekerheid over de doorlooptijden, heeft het IMG ervoor gekozen om juist bij immateriële schademeldingen, van mensen die ernstig leed of verdriet hebben doorstaan als gevolg van de bevingen, de regeling gefaseerd (in tranches) open te stellen. Het IMG heeft de regeling als eerste opengesteld in de gemeente Eemsdelta in de kern van het aardbevingsgebied in november 2021. In april 2022 heeft het IMG besloten de openstelling van een aantal postcodegebieden uit te stellen om lange doorlooptijden voor bewoners die al een aanvraag in hadden gediend te voorkomen. De sindsdien vindt de gefaseerde afhandeling van immateriële schade volgens oorspronkelijke planning plaats. Als streeftijd voor het afhandelen van aanvragen voor de vergoeding van immateriële schade, hanteert het IMG twaalf weken. Sinds de start van de regeling heeft het IMG 19.523 aanvragen afgehandeld (peildatum 16 augustus). Deze zijn voor het overgrote deel (circa 95%) binnen de hiervoor genoemde streeftijd van twaalf weken afgehandeld.

De Staatssecretaris onderschrijft het belang van zorgvuldigheid, in het bijzonder bij deze vorm van schade. Tegelijkertijd is het wenselijk dat er ook voor bewoners in de rest van het aardbevingsgebied met immateriële schade snel duidelijkheid komt over de te ontvangen vergoeding daarvoor. De Staatssecretaris blijft hierover in gesprek met het IMG.

44

De leden van de D66-fractie benoemen dat ook bij kinderen en jongeren immateriële schade een grote rol speelt. De Staatssecretaris heeft hierover eerder aangegeven dat hij met het Instituut Mijnbouwschade Groningen in gesprek zou gaan over de vergoeding van immateriële schade bij kinderen. Heeft dit gesprek inmiddels plaatsgevonden en zo ja, wat zijn de uitkomsten hiervan?

45

Wanneer kunnen ook kinderen en jongeren aanspraak maken op de vergoeding van Immateriële schade?

Antwoord 44 & 45

Ook minderjarigen kunnen op termijn een vergoeding voor immateriële schade aanvragen. Net als uw Kamer vindt de Staatssecretaris dat er bijzondere aandacht moet zijn voor deze kwetsbare groep. Zoals toegezegd, neemt de Staatssecretaris de planning van de afhandeling van immateriële schade bij minderjarigen ook mee in gesprekken met het IMG. IMG gaf in gesprek aan de voorbereidingen te treffen voor de uitkering van vergoeding aan minderjarigen. Dit vergt onder andere aanpassingen van ICT. Zodra er meer duidelijk wordt over de openstelling van de regeling voor minderjarigen, zal het IMG daarover communiceren. Het IMG verwacht de regeling in het eerste kwartaal van 2023 open te kunnen stellen voor minderjarigen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het Jaarverslag Ministerie EZK 2021, het Jaarverslag Nationaal Groeifonds 2021 en de bijbehorende stukken. Zij hebben hierover nog enkele vragen.

46

De leden van de SP-fractie lezen in het rapport Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van de Algemene Rekenkamer dat er complicaties waren rondom het vaststellen van de juistheid en rechtmatigheid van de verlening, bevoorschotting en vaststelling van de uitgaven rond de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Deze leden vragen of hierdoor ondernemers die in aanmerking komen voor de steunmaatregelen tussen wal en schip zijn gevallen?

Antwoord

Nee. De «complicaties» die de SP-fractie aanhaalt, betreffen een bezwaar van de Algemene Rekenkamer van 7 april jl. op het jaarverslag 2021 van EZK, waarin zij aangaf ze niet over voldoende informatie te beschikken om met zekerheid te zeggen dat TVL-gelden rechtmatig waren besteed en misbruik en oneigenlijk gebruik voldoende waren beheerst. De AR heeft mij op 12 mei jl. geschreven het bezwaar in te trekken, als gevolg van extra inspanningen van EZK en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) om de Algemene Rekenkamer (AR) van aanvullende informatie te voorzien. De AR schreef dat het is «gelukt de onzekerheid weg te nemen en vervolgens de rechtmatigheid vast te stellen.» De genoemde complicaties betreffen dus een weggenomen obstakel in het verantwoordingsonderzoek, zijn daarmee geen weerspiegeling van een probleem in de uitvoeringspraktijk, en heeft er daarmee niet voor gezorgd dat ondernemers tussen wal en schip vielen.

47

De leden van de SP-fractie maken zich, net als de Algemene Rekenkamer, zorgen over netcongestie en het feit dat er in energiebeleid te weinig rekening is gehouden met de gevolgen van de energietransitie en het toenemende elektriciteitsgebruik voor de betrouwbaarheid van het elektriciteitsnet. De actualiteit heeft ons inmiddels ingehaald met het volle hoogspanningsnet in Brabant en Limburg. De Minister voor Klimaat en Energie zegt geen voorrang te kunnen verlenen aan partijen bij toegang tot het net. Kan de Minister aangeven wat hij gaat doen om de belemmeringen in wet- en regelgeving weg te nemen en in hoeverre EU-regelgeving hier in de weg staat?

Antwoord

Netbeheerders zijn zowel op basis van Europese als Nederlandse wet verplicht partijen non-discriminator te behandelen. Ze geven hier invulling aan door partijen op volgorde van binnenkomst van een aansluiting en transportcapaciteit te voorzien. Netbeheerders kunnen met goedkeuring van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) tot een complexere

methode van volgorde van behandeling komen mits deze ook non-discriminator van aard is. Hierbij mogen ook enkel economische en technisch elementen voor de netbeheerder als uitgangspunten gebruikt worden. Zowel de Europese als Nederlandse wetgever hebben onder andere willen voorkomen dat netbeheerders vanuit hun positie als monopolist, of overheden via wet- en regelgeving, specifieke partijen (op vrij arbitraire gronden) een voorkeurspositie toekennen. Elke individuele aanvrager heeft (uiteindelijk) recht op een aansluiting en transportcapaciteit. Dit recht kan in beginsel niet worden ingeperkt en is ook een van de kernprincipes in ons energiesysteem en die onderschrijf ik ook. De Minister voor Klimaat en Energie verwijst hierbij ook graag naar de beantwoording van vragen van de heer Bontenbal (Aanhangsel Handelingen II 2021/22, nr. 2827). Daarnaast heeft de Minister voor Klimaat en Energie in een brief vermeldt de Kamer te informeren over stand van zaken rondom de schaarste, na de zomer voor het debat over netcapaciteit (Kamerstuk 29 023, nr. 281).

Het is hierbij goed om op te merken dat er op hoger abstractie niveau wel de mogelijkheid bestaat om uitbreidingsinvesteringen maatschappelijk te sturen, omdat die niet gericht zijn om individuele aanvragers.

48

De leden van de SP-fractie lezen in het rapport Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 bij het Nationaal Groeifonds van de Algemene Rekenkamer dat de Algemene Rekenkamer risico's ziet bij de informatievoorziening richting de Kamer omdat de fondsdoelstellingen niet eenduidig zijn en het de vraag is of de Minister met de informatie die wordt verzameld uiteindelijk uitspraken kan doen over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het Nationaal Groeifonds?

Antwoord

Om de informatievoorziening op projectniveau te waarborgen zijn twee instrumenten in werking. Ten eerste zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt met departementen die middelen krijgen over het verzamelen van informatie³ om projecten te kunnen controleren, bijsturen en evalueren. Samen met de ingeschatte effecten van projecten ten tijde van het selectieproces biedt dit een belangrijke bron van informatie voor de verantwoording.

Ten tweede is model 3.55 van de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften in 2022⁴ opgesteld. Hiermee kan de nodige informatie worden verzameld en gepresenteerd om uiteindelijk uitspraken over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het fonds te kunnen doen. Het model zal als bijlage bij de betreffende departementale jaarverslagen opgenomen worden. Deze bijlage verschaft extracomptabel inzicht in de totale uitgaven voor de NGF-projecten op basis van informatie van de vakdepartementen. De bijlage bevat financiële informatie en op hoofdlijnen een toelichting van de stand van zaken per project.

Om de informatievoorziening op fondsniveau te waarborgen wordt momenteel in lijn met de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer gewerkt door de Adviescommissie en fondsbeheer aan een systematiek om de informatie die reeds op projectniveau verzameld wordt samen te brengen op fondsniveau. De Commissie heeft namelijk een belangrijke rol

³ Bijlage bij Kamerbrief uitkomst 2e ronde Nationaal Groeifonds d.d. 14 april 2022, Kamerstuk 35 925 XIX, nr. 12

⁴ Regeling rijksbegrotingsvoorschriften: <https://rbv.rijksfinancien.nl/voorschriften/2022/regeling>

bij de monitoring en effectmeting. Zij rapporteert jaarlijks sinds 2021⁵ (publiekelijk) aan de fondsbeheerders over de voortgang en kwaliteit van de lopende projecten. Voor deze systematiek op fondsniveau wordt ook externe expertise ingeschakeld en wordt gebruik gemaakt van de inzichten vanuit de Algemene Rekenkamer zoals gedeeld in uw rapport en zoals gedeeld in de gesprekken gevoerd met u tijdens het onderzoek. Deze rapportages zullen een belangrijke bron zijn voor de vijfjaarlijkse evaluaties van het Groeifonds die extern uitgevoerd zullen worden en waarbij de doelmatigheid en doeltreffendheid getoetst zal worden.

In het Wetsvoorstel voor de Instelling van het NGF⁶ is opgenomen dat het fonds als doel heeft het beschikbaar stellen van financiële middelen om het duurzaam verdienvermogen te vergroten door het doen van investeringen, op het gebied van kennisontwikkeling en onderzoek, ontwikkeling en innovatie. Duurzaam verdienvermogen wordt hierbij gedefinieerd als het bruto binnenlands product dat Nederland op de lange termijn op structurele basis kan genereren, met oog voor een economische, sociale en milieuvriendelijke duurzame toekomst voor de aarde en voor huidige en toekomstige generaties. Deze verduidelijking en wettelijke verankering van de doelstelling biedt, aansluitend op de aanbeveling van het Algemene Rekenkamer, een sterkere basis voor een adequate verantwoording door het kabinet aan het parlement.

De leden van de GroenLinks-fractie constateren dat bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat veel geld gemoeid is met het verduurzamen van de Nederlandse economie. Het grootste deel van de uitgaven zijn subsidies en fiscale regelingen. Voor deze leden is het van belang dat dat geld effectief en doelmatig ingezet wordt. Uit de verantwoording over de begroting van 2021 maken deze leden op dat dit niet altijd goed gaat. Deze leden maken zich dan ook zorgen over de gevolgen daarvan voor het lopende jaar en de komende tijd. In dat kader stellen zij een aantal vragen aan de Minister.

49

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat de Algemene Rekenkamer constateert dat het toenemende tekort aan netcapaciteit erop duidt dat de Minister in zijn energiebeleid te weinig rekening heeft gehouden met de gevolgen van de energietransitie en het toenemende elektriciteitsgebruik voor de betrouwbaarheid van het elektriciteitsnet. Hoe is het mogelijk dat de maatregelen die de Minister tot nu toe heeft genomen nog nauwelijks bijdragen aan een oplossing van het tekort aan netcapaciteit?

50

De recent gepubliceerde kabinetsbrief van de Minister voor Klimaat en Energie maakt zelfs duidelijk dat de situatie verslechtert in plaats van verbeterd. Hoe ziet de Minister dit en op welke manier denkt de Minister hier de komende jaren invulling aan te geven?

Antwoord 49 & 50

De kern van het probleem van transportschaarste is het feit dat de vraag naar transportcapaciteit als gevolg van de transitie maar ook versneld door de geopolitieke context veel harder groeit dan dat de transportcapaciteit kan worden uitgerold als gevolg van krappe arbeidsmarkt, materiaal-schaarste en lange (ruimtelijke) doorlooptijd van energie-infraprojecten. De maatregelen die de Minister voor Klimaat en Energie genomen heeft

⁵ Jaarverslag adviescommissie 2021 aangeboden op 12 april 2022: <https://www.nationaalgroeifonds.nl/actueel/nieuws/2022/04/12/jaarverslag-commissie-aangeboden-aan-fondsbeheerders>

⁶ Kamerstuk 35 976, nr. 2, bijlage bij Kamerstuk 35 925 XIX, nr. 12

samen met de netbeheerders en medeoverheden richten zich op efficiënter gebruik van de infrastructuur en waar mogelijk versnelling van de doorlooptijd.

Op korte termijn zal transportschaarste helaas een knelpunt blijven, ondanks de inzet van netbeheerders, medeoverheden, marktpartijen en mijzelf om waar mogelijk verlichting te bieden. Voor de langere termijn verwijst de Minister voor Klimaat en Energie u naar het antwoord op vraag 51.

51

De schaarste op de netcapaciteit is wat deze leden betreft illustrerend voor het bredere verhaal van schaarste. Deze leden missen een visie van de Minister van Economische Zaken en Klimaat op dit punt. Hoe kijkt de Minister in algemeenheid aan tegen schaarste – voor welke sectoren ziet zij bijvoorbeeld geen ruimte in het toekomstige Nederlandse verdienmodel?

Antwoord

Er wordt op dit moment gewerkt aan een richtinggevende visie op de duurzame economie, deze zal in het najaar van 2022 gepresenteerd worden. Stakeholders worden actief betrokken bij de ontwikkeling van de visie. De focus van de visie zal liggen op het duurzaam verdienvermogen: de mate waarin de economie welvaart én welzijn kan genereren voor huidige en toekomstige generaties. Daarbij speelt schaarste, zoals op de netcapaciteit, een belangrijke rol. De visie zal ingaan op de verschillende dilemma's die hier spelen

52

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat de Algemene Rekenkamer concludeert dat de doelstellingen voor de fiscale regelingen vaag zijn en bevelen daarom aan de fiscale regelingen te herzien. Ook deze leden zien hier de meerwaarde van in en vragen of de Minister van plan is gehoor te geven aan dit idee en misschien ook breder te trekken en de doelmatigheid van de verschillende subsidiepotjes voor de industrie ter discussie te stellen. Niet in het minst, omdat deze leden zich zorgen maken over de 3 miljard euro die nu wordt uitgetrokken voor de maatwerkafspraken.

Antwoord

De leden refereren aan het door de Algemene Rekenkamer (AR) uitgevoerde Verantwoordingsonderzoek 2020 waarin in hoofdstuk 5.1 ook aandacht was voor de inzet van fiscale regelingen. De AR beveelt aan om het fiscale toetsingskader te benutten bij de voorgenomen inzet van een nieuwe fiscale regeling. Daarbij beveelt de AR aan om dit toetsingskader ook toe te passen bij evaluaties van bestaande fiscale regelingen. Dit jaar worden zowel de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) als de Energie-investeringsaftrek (EIA) geëvalueerd. Conform de aanbevelingen van de AR zal het fiscale toetsingskader in deze evaluaties worden meegenomen. Voor deze regelingen is een horizonbepaling van kracht waarin is opgenomen dat de fiscale regeling per 2024 vervalt, tenzij de uitkomsten van de periodieke evaluaties positief zijn. Het kabinet zal dan besluiten tot voortzetting van de regelingen voor een nieuwe termijn van 5 jaar. Ook is er in Klimaatakkoord afgesproken dat er subsidies nodig zijn, naast normerende en beprijzende maatregelen zoals de CO₂-heffing voor de industrie. De industrie in Nederland heeft een aanzienlijke hogere opgave dan op basis van het EU-ETS het geval zou zijn. Ik ben daarom niet van plan om dit nu breder te trekken naar de verschillende subsidie instrumenten voor de industrie.

53

Wat is precies de toegevoegde waarde van dit subsidiepotje voor de industrie ten opzichte van het al bestaande SDE++, waar de industrie ook gebruik van kan maken?

Antwoord

De inzet is onder andere om de Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie (VEKI-regeling) en de nieuw te ontwikkelen de Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI-regeling) uit dit perceel te financieren, naast individuele maatwerksubsidies waar dit nodig is. De VEKI is met name gericht op de uitrol van bewezen technologie voor proces-efficiency en energiebesparing met een terugverdientijd van meer dan 5 jaar. Ook het mkb maakt hier veel gebruik van. Proces-efficiency en energiebesparing «passen» als technologiegroep niet in de SDE++ regeling, omdat er met deze technologie niets wordt geproduceerd, zoals bij duurzame energie het geval is, en de gerealiseerde CO₂-reductie niet meetbaar is. Daarom is er een aparte regeling nodig.

De NIKI (Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie) is gericht op grotere CO₂-reducerende projecten met alternatieve technologie die niet in de SDE++ passen, vaak vanwege het unieke karakter. Projecten die net als bij SDE++ ook operationele ondersteuning nodig hebben, zoals elektrisch kraken of groene chemie. Deze regeling is van belang om juist ook alternatieve technologie naast carbon capture and storage (CCS) in de SDE++, voldoende te kunnen stimuleren.

54

Ook dit relateert weer aan de visie van de Minister op schaarste. Hoe wordt geselecteerd welke bedrijven toekomstbestendig zijn en welke niet?

Antwoord

In generieke subsidie instrumenten zoals de SDE++ zit een toetsing op technische en economische haalbaarheid van het project. De SDE++ kent meestal een projectduur van 15 jaar. Bedrijven waar ik maatwerkafspraken mee zal maken committeren zich voor nu en de lange termijn aan Nederland. Aangezien het kabinet het gebruik van fossiele grondstoffen wil terugdringen, is het belangrijk dat bedrijven in de maatwerkafspraken verder kijken dan 2030. Bedrijven kunnen daarom met de overheid in gesprek gaan over maatwerk wanneer zij een ambitieus plan hebben om voor 2030 significante CO₂-reductie te behalen en tegelijkertijd een visie hebben op hun lange termijn verduurzaming en hierover afspraken willen maken. Het bedrijf moet een plan te hebben voor aanpassing van het productieproces richting CO₂-neutraliteit in 2040/2050 om in aanmerking te komen voor maatwerk.

55

Krijgen alle twintig bedrijven sowieso geld? Waar is het bedrag van 3 miljard euro op gebaseerd?

Antwoord

De financiële ondersteuning van verduurzamingsprojecten – ook daar waar het gaat om maatwerktrajecten – zal zo veel mogelijk plaatsvinden via generieke ondersteuningsinstrumenten. Bedrijven kunnen alleen voor subsidie in aanmerking komen als ze aan de voorwaarden van de regelingen voldoen.

Mocht het generieke instrumentarium niet toereikend blijken, dan zal de overheid in overleg met het bedrijf de mogelijkheden voor specifieke financiële steun onderzoeken. Hierbij zal enerzijds ingespeeld moeten worden op de reële economische en financiële behoefte bij het bedrijf om tot verduurzaming van het productieproces te komen en anderzijds zal

rekening moeten worden gehouden met de toepasselijke Europese staatssteunkaders. De 3 miljard euro is afgesproken in het Regeerakkoord en is tot stand gekomen tijdens de onderhandelingen hierover.

56

Wat zijn precies de doelen die nagestreefd worden?

Antwoord

In de brief van 5 april jl. (Kamerstuk 32 813, nr. 863) zijn de lijnen van het beleid voor verduurzaming van de industrie uiteengezet. Doel is om te komen tot een klimaatneutrale industrie in 2050. Bij de maatwerkaanpak dagen we bedrijven uit zelf met ambitieuze verduurzamingsplannen te komen die het mogelijk maken hun activiteiten nu en in de toekomst in Nederland te blijven ontwikkelen. In de Kamerbrief over maatwerk die u voor de zomer zal ontvangen, wordt dieper ingegaan op het doel en proces rond de maatwerkaanpak.

57

Maakt de Minister het niet onnodig ingewikkeld, waarmee zij de kans vergroot dat de 3 miljard euro ondoelmatig wordt uitgegeven?

Antwoord

De regelingen gericht op het verduurzamen van de industrie worden conform Europese Staatssteunregels vormgegeven en zijn naar verwachting gemiddeld kosten efficiënt. Wat betreft het Klimaatfonds wordt door de fondsconstructie gewaarborgd dat een zorgvuldig besluitvormingsproces wordt gevolgd en een integrale afweging wordt gemaakt over het toekennen van de middelen. Bij het beoordelen of maatregelen aanspraak kunnen maken op middelen uit het Klimaatfonds zal door de fondsbeheerder (de Minister voor Klimaat en Energie) onder andere gekeken worden naar de doelmatigheid van de maatregelen. Doelmatigheid is ook een van de criteria die is opgenomen in het concept wetsvoorstel voor het Klimaatfonds. Daarbij moet bijvoorbeeld duidelijk zijn dat de beoogde effecten niet op een alternatieve manier of met minder middelen gerealiseerd kunnen worden. Dit is ook in lijn met het belang dat maatregelen objectief worden getoetst, zoals door de Tweede Kamer uitgesproken in de motie van de leden Heinen en Grinwis (Kamerstuk 35 925, nr. 149) en op doelmatigheid en doeltreffendheid worden beoordeeld zoals uitgesproken in de motie van het lid Nijboer c.s. (Kamerstuk 36 100, nr. 9).

58

Hoe kan de Kamer beoordelen of het geld doelmatig wordt uitgegeven?

Antwoord

Voor het daadwerkelijk toekennen en overmaken van middelen uit het Klimaatfonds is parlementaire goedkeuring nodig. Conform artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet voorzie ik alle beleidsvoorstellen die naar de Kamer gaan van een toelichting op de doelstellingen, in te zetten instrumenten, financiële gevolgen en de verwachte doeltreffendheid en doelmatigheid. Dit is de basis waarop de kamer kan beoordelen of het geld doelmatig wordt uitgegeven.

Het klimaatbeleid wordt daarnaast de Klimaat- en Energieverkenning gepubliceerd, die op basis van de Klimaatwet een expliciete rol heeft om de voortgang van het klimaatbeleid te monitoren. Eenmaal per jaar moet de KEV op duidelijke en integrale wijze verslag doen van de volle breedte van het gevoerde klimaat- en energiebeleid en de verwachte effecten daarvan.

59

In dit kader vragen deze leden wat de Minister van plan is als de bedrijven de maatwerkafspraken niet nakomen. Is de Minister dan van plan het geld terug te vorderen dat bedrijven hebben gekregen in ruil voor de maatwerkafspraken?

Antwoord

In de maatwerkafspraken zal vastgelegd worden hoe de nalevering van de afspraken gemonitord wordt. Daarnaast zullen er afspraken gemaakt worden over de consequenties van het niet nakomen van afspraken door zowel de overheid als het betrokken bedrijf.

60

De leden van de GroenLinks-fractie lezen tot slot dat er geen vaste criteria worden toegepast bij het beoordelen van de financiële mogelijkheden van mijnbouwbedrijven en het opruimen van mijnbouwwerken. Hoe kunnen mijnbouwprojecten dan op een eerlijke en grondige wijze worden getoetst? Deze leden zijn van mening dat er veel meer zekerheden moeten worden ingebouwd om zeker te stellen dat de rommel van mijnbouwwerken wordt opgeruimd, ook als dat in de verre toekomst is. Het belang van vaste criteria is des te groter gezien het feit dat EBN zelf participeert in alle mijnbouwprojecten.

Antwoord

Toetsing van de capaciteiten van een mijnbouwbedrijf is een toetsing die ziet op de technische en de financiële mogelijkheden van de aanvrager. Er moeten voldoende financiële mogelijkheden zijn om de opsporings- of winningsactiviteiten uit te voeren, de infrastructuur achteraf te ontmantelen of om eventuele schade als gevolg van de mijnolie- en gas activiteiten te dragen. Afhankelijk van de fase van vergunningverlening waarin wordt getoetst en de technische capaciteiten van het bedrijf kunnen andere criteria meewegen. Deze flexibiliteit komt de grondigheid van de toets ten goede. In reactie op de Verantwoordingsonderzoek is aangegeven dat de wijze waarop de toetsingscriteria uit de Mijnbouwwet worden toegepast nader worden uitgewerkt en vastgelegd. Hierdoor wordt het op voorhand inzichtelijk op welke wijze en op basis van welke stukken de heeft plaatsgevonden. Dit komt de transparantie ten goede.